

KIRJALLINEN KYSYMYS 1009/2005 vp

Au pair -aseman mahdollistaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston niin sanottuja au pareja koskevan sopimuksen, mutta sopimusta ei ole ratifioitu, koska se on eräiltä osiltaan ristiriidassa Suomen työsopimuslainsäädännön kanssa. Vastaavasta syystä sopimuksen ovat jättäneet ratifioimatta useat muutkin Euroopan maat. Sopimustekstiä ei olla uudistamassa yleisesti hyväksytyyn suuntaan, eikä asiaa ole käsitelty EN:n sosiaalisen koheesion komiteassa (CDCS) toukokuun 2004 jälkeen.

Euroopan neuvoston tulkinnan mukaan au pairin ensisijainen tarkoitus on tutustua vieraaseen kieleen ja kulttuuriin. Au pair voi tehdä korkeintaan 30 tuntia viikossa esimerkiksi kotitöitä ja lastenhoitotöitä. Meillä verottaja tulkitsee EN:n sopimuksesta poiketen, että au pair on työsuhhteessa ja verovelvollinen. Perhe tarjoaa tavallisesti au pairille oman huoneen ja ruoan sekä muita luontoisetuja. Näitä etuja verotetaan kuten palkkatuloa. Verottajan tulkinta nostaa au pairin ottamisen kustannukset noin 10 000 euroon vuodessa 4 000 euron vuosikustannusten sijaan. On arvioitu, että suomalaisissa perheissä työskentelee pimeästi satoja au pareja.

Ulkomaalaisvirasto edellyttää, että EU:n ulkopuolelta tuleva au pair osoittaa kirjallisesti, että hänellä on aikaisempaa suomen tai ruotsin kielen tai kulttuurin, kuten suomen historian tai politiikan, opiskelua tai harrastusta. Tämä edellytys

sulkee myös käytännössä tien useilta Suomesta kiinnostuneilta henkilöiltä. Harvassa maassa on käytännön mahdollisuuksia harrastaa suomalaisuutta vaaditulla tavalla.

Au parien asemaan liittyy kansainvälisesti monia ongelmia, ja on tärkeää, että meillä suojataan lainsäädännöllä näiden maahamme tutustumaan tulevien henkilöiden oikeuksia. Monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden edistämiseksi olisi kuitenkin hyvä olla järjestelmä, jonka puitteissa perheiden on mahdollista ottaa nuori ulkomaalainen henkilö kotiinsa määräajaksi asumaan ja työskentelemään vähäisessä määrin ylläpitonsa kattamiseksi. Järjestelmän tulisi samalla sekä estää ulkomailta tulevien henkilöiden käyttö ns. halpatyövoimana että mahdollistaa taloudellisesti perheille ja muille talouksille ulkomaalaisen nuoren vastaanottaminen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo edistää perheiden mahdollisuutta ottaa kotiinsa nuori ulkomaalainen henkilö tutustumaan Suomen kieleen ja kulttuuriin ja työskentelemään perheessä vastineeksi ylläpidostaan?

KK 1009/2005 vp — Päivi Räsänen /kd

Helsingissä 7 päivänä joulukuuta 2005

Päivi Räsänen /kd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1009/2005 vp:

Miten hallitus aikoo edistää perheiden mahdollisuutta ottaa kotiinsa nuori ulkomaalainen henkilö tutustumaan Suomen kieleen ja kulttuuriin ja työskentelemään perheessä vastineeksi ylläpidostaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kuten kirjallisessa kysymyksessä todetaan, Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston au pair -sopimuksen. Suomi ei ole kuitenkaan ratifioinut mainittua sopimusta, koska sen määräykset ovat ristiriidassa muun muassa Suomen työläinsäädännön kanssa. Vastaavasta syystä sopimusta eivät ole ratifioineet monet muutkaan Euroopan maat.

Au pair -sopimukseen tulee sovellettavaksi työläinsäädäntö, mikäli työsopimuslain pakottavien säännösten mukaiset työsuhteen kriteerit täyttyvät eli työtä tehdään sopimuksen perusteella henkilökohtaisesti työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Jos edellä mainitut työsuhteen kriteerit täyttyvät, au pairin ottanut henkilö katsotaan työnantajaksi. Työsuhteessa on noudatettava työläinsäädännön ja työehtosopimusten työantajavelvoitteita muun muassa palkasta, työajoista ja vuosilomista. Sopimuksen nimikkeellä (esimerkiksi au pair -sopimus) ei ole merkitystä sen arvioinnissa, onko kyseessä työsuhte, vaan asia ratkaistaan tosiasiallisten olosuhteiden pe-

rusteella. Rajanveto työsuhteen olemassaolosta voi joissakin yksittäistapauksissa olla vaikeaa. Jos au pair tutustuu pelkästään Suomen kulttuuriin ja asuu perheessä, ei tämä yksistään täytä työsuhteen kriteereitä. Arvio työsuhteen olemassaolosta kussakin yksittäistapauksessa tehdään kokonaisharkinnan perusteella.

Ulkomaalaislain (301/2004) mukainen oleskelulupa ei määritä sitä, milloin kyseessä on työsuhte. Ulkomaalaislaissa säädetään maahantulon edellytyksistä ja siihen liittyvistä lupamenettelyistä. Suomen ulkomaalaislaissa ei ole erityisesti au pairia koskevia säännöksiä. Ulkomaalaislaissa tai lain perusteluissa (HE 28/2003 vp) ei määritellä selkeästi sitä, mitä tarkoitetaan käsitteellä au pair ja mitkä ovat au pair -sijoituksen ehdot. Ulkomaalaislain mukaan lähtökohtana on se, että työnteko Suomessa edellyttää työntekijän oleskelulupaa. Ulkomaalaislain 79 ja 80 §:ssä määritellään ne työt ja tehtävät, joihin ei vaadita työntekijän oleskelulupaa.

Vaikka Suomi ei ole ratifioinut au pair -sopimusta, on sopimuksen pohjalta syntynyt vakiintunut hallintokäytäntö, jota on sovellettu au pair -sijoitusta koskeviin oleskelulupahakemuksiin jo aikaisemman ulkomaalaislain voimassa ollessa. Ulkomaalaisvirasto on kiinnittänyt uuden ulkomaalaislain voimaantulon jälkeen erityisesti huomiota au pair -sopimuksen mukaisten edellytysten täyttymiseen. Esille on tullut tapauksia, joissa au pair -asemaa on käytetty väärin, esimerkiksi siten, että au pairia on käytetty kokopäiväisenä kodin- tai lastenhoitajana tai jopa muuna työntekijänä tai että au pairin kohtelu ei muuten ole vastannut au pair -sopimuksen edellytyksiä.

Au pair -sopimuksen mukaan au pair -asemassa olevat henkilöt eivät ole työntekijöitä eivätkä

opiskelijoita, vaan kuuluvat erityisryhmään, jossa on piirteitä molemmista edellä mainituista ryhmistä.

Ulkomaalaisvirasto onkin kehottanut sellaisia perheitä, jotka ovat hakeneet au pairia lähinnä lasten- tai kodinhoitajaksi, hakemaan työntekijän oleskelulupaa. Au pair -sopimus velvoittaa au pairia vastaanottavan maan viranomaisia antamaan au pair -asemassa oleville henkilöille riittävän yhteiskunnallisen suojan ottaen huomioon, että kyseiset nuoret henkilöt ovat menettäneet pitkäksi aikaa perheidensä tuen ja tarvitsevat siksi vastaanottavan maan olosuhteisiin liittyvää erityissuojelua. Vastaanottavan perheen ja au pairin on tehtävä kirjallinen sopimus sijoituksen ehdoista. Koska tämän sopimuksen noudattamista ei kuitenkaan valvo mikään virallinen taho, ovat au pairit Suomessakin työntekijöitä suojattomammassa asemassa. Au pairilta vaadittavia edellytyksiä harkittaessa on pyritty ottamaan huomioon myös ihmiskaupan ja naiskaupan torjumiseen tähtäävät YK:n ja Euroopan unionin suositukset. Au pair -asemaan saapuvat henkilöt ovat usein nuoria naisia, ja ilman valvontaa tai etukäteiskontrollia he voivat joutua jopa ihmiskaupan uhreiksi. Esimerkiksi Filippiinien valtio ei ole vuodesta 1997 lähtien sallinut au pair -aseman perusteella oleskeluluvan saaneiden henkilöiden laillista maasta lähtöä.

Ulkomaalaisvirasto on au pair -aseman perusteella myöntänyt oleskelulupia suomen tai ruotsin kieltä taitaville hakijoille. Myönteisten päätösten saaneiden hakijoiden joukossa on myös muita kieliä taitavia henkilöitä, joiden hakemuksista on käynyt selville, että oleskelu Suomessa edesauttaa joko heidän historian, politiikan, viestinnän tms. alan opintojaan tai muuta ammattitaitoa, johon suomalaisen kulttuurin tuntemus tuo lisäarvoa. Kielitaitovaatimuksen lisäksi vakiintuneessa hallintokäytännössä on au pair -sopimuksen mukaisesti edellytetty, että au pair -asemaan tulevalla henkilöllä on oltava mahdollisuus osallistua suomen tai ruotsin kielen kurssille. Vaadittujen edellytysten tarkoituksena on varmistaa au pair -järjestelmän alkuperäisen tarkoituksen eli kulttuurivaihdon toteutuminen sekä mahdollisuuksien mukaan varmistua siitä, ettei au pair

päädy perheen kokopäiväiseksi lasten- tai kodinhoitajaksi. Työtunnit ja vapaa-aika on järjestettävä niin, että kursseille osallistuminen on mahdollista ja että au pairille jää riittävästi vapaa-aikaa myös opiskelua varten.

Tuloverolain 29 §:n mukaan veronalaista tuloa ovat verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot. Verovuonna Suomessa asunut henkilö on verovelvollinen Suomessa kaikesta täältä ja muualta saamastaan tulosta. Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti tai jos hän jatkuvasti oleskelee täällä yli kuuden kuukauden ajan. Henkilö, joka ei ole verovuonna asunut Suomessa, on verovelvollinen Suomessa ainoastaan täältä saamastaan tulosta ja kuuluu lähdeverotuksen piiriin. Lisäksi on otettava huomioon Suomen tekemät verosopimukset, jotka tietyissä tilanteissa rajoittavat Suomen verotusoikeutta.

Suomessa verojärjestelmä perustuu laajaan veropohjaan, ja lähtökohtaisesti kaikenlaiset tulot, myös au pairien saamat korvaukset ja etuudet, ovat veronalaisia. Kaikkein pienituloisimmat henkilöt jäävät kuitenkin verotuksen ulkopuolelle valtionverotuksen tuloveroasteikon alarajan ja kunnallisverotuksessa viran puolesta tehtävien vähennysten vuoksi.

Käytännössä au pairien tulot jäävät yleensä sen verran alhaisiksi, että veron määrä jää hyvin pieneksi. Suomen verojärjestelmän perusteisiin kuuluvaa laajaa veropohjaa ei olekaan tältä osin syytä heikentää. Kaikkein pienituloisimmilla maksettaviksi tulevat lähinnä lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut, joita ovat muun muassa sosiaaliturvamaksu, työttömyysvakuutusmaksu ja työeläkemaksu. Sosiaalipolitiikan näkökulmasta oikeus kattavaan sosiaaliturvaan on yksi keskeisimpiä perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia. Jotta sosiaaliturvan ylläpitäminen on mahdollista, siitä aiheutuvat kustannukset on rahoitettava työnantajilta ja työntekijöiltä perittävillä sosiaalivakuutusmaksuilla.

Työnantajan sosiaaliturvamaksun ja vakuutetun sairausvakuutusmaksun osalta lainsäädäntöä on 1.1.2005 alkaen muutettu. Tämän vuoden alusta alkaen kumpaakaan näistä maksuista ei makseta Suomessa, jos opiskelija tai harjoittelija

tulee Suomeen alle neljäksi kuukaudeksi. Jos ulkomailta tulevan au pair -työntekijän tai harjoittelijan työansio on alle 930 euroa kuukaudessa, näitä maksuja ei makseta, ellei Suomessa oleskelu kestä yli kahta vuotta.

Verojärjestelmän osalta on viime aikoina toteutettu uudistuksia, joiden voidaan katsoa edistävän ja helpottavan myös au pariien työskentelyyn liittyvien velvoitteiden hoitamista. Verovelvollinen voi verotuksessaan saada kotitalousvähennyksen silloin, kun hän on palkannut toisen henkilön tekemään kotitaloustyötä omissa kodis-

saan. Lisäksi työnantajavelvoitteiden hoitaminen helpottuu huomattavasti, kun velvoitteet voidaan jatkossa hoitaa Verohallituksen ylläpitämän palkka.fi-palvelun kautta. Järjestelmän avulla työnantaja voi hoitaa kaikki työnantajavelvoitteensa yhden palvelun kautta. Palvelu opastaa työnantajaa suorittamaan maksut oikeille tahoille ja oikean määräisinä sekä tuottaa ilmoitukset työnantajan syöttämien tietojen perusteella. Palvelu on käyttäjälleen maksuton. Palkka.fi-palvelu otetaan käyttöön vuoden 2006 alkupuolella.

Helsingissä 29 päivänä joulukuuta 2005

Valtiovarainministeri Eero Heinäluoma

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1009/2005 rd undertecknat av riksdagsledamot Päivi Räsänen /kd:

På vilket sätt tänker regeringen främja familjers möjligheter att i sitt hem ta emot unga utländska personer, så att dessa kan bekanta sig med det finska språket och den finska kulturen och för tjäna sitt uppehälle genom att arbeta i familjen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Såsom konstateras i det skriftliga spörsmålet har Finland undertecknat Europarådets au pair-avtal. Finland har emellertid inte ratificerat avtalet, eftersom bestämmelserna i avtalet strider mot bl.a. den finska arbetslagstiftningen. Av motsvarande skäl har också många andra europeiska länder beslutat att inte ratificera avtalet.

På au pair-avtal tillämpas bestämmelserna i arbetslagstiftningen när kriterierna för ett anställningsförhållande enligt arbetsavtalslagens tvingande bestämmelser uppfylls, d.v.s. arbete utförs enligt avtal personligen för en arbetsgivares räkning under dennes ledning och övervakning mot lön eller annat vederlag. Om de ovan nämnda kriterierna uppfylls anses den person som tagit en au pair till sitt hem vara en arbetsgivare. I anställningsförhållandet skall arbetslagstiftningens och kollektivavtalens bestämmelser om arbetsgivar-skyldigheter i fråga om bl.a. lön, arbetstider och semester iakttas. Benämningen avtal (exempelvis au pair-avtal) har ingen betydelse när man bedömer huruvida det rör sig om ett anställningsförhållande, utan frågan avgörs utifrån de verkli-

ga förhållandena. I enskilda fall kan det vara svårt att tydligt fastställa huruvida ett anställningsförhållande föreligger. Att en au pair enbart bekantar sig med den finska kulturen och bor i en finsk familj är inte i sig tillräckligt för att kriterierna för ett anställningsförhållande skall vara uppfyllda. Huruvida ett anställningsförhållande föreligger bedöms i varje enskilt fall i en helhetsbedömning.

Ett uppehållstillstånd enligt utlänningslagen (301/2004) fastställer inte när det är fråga om ett anställningsförhållande. I utlänningslagen föreskrivs om förutsättningarna för inresa och om de tillståndsförfaranden som tillämpas i samband därmed. I den finska utlänningslagen finns inga bestämmelser som särskilt avser au pair-arbete. Varken i utlänningslagen eller i motiveringarna till lagen (RP 28/2003 rd) definieras klart vad som avses med begreppet au pair eller fastställs villkoren för en au pair-placering. Utgångspunkten enligt utlänningslagen är att en utlänning som har för avsikt att arbeta i Finland behöver uppehållstillstånd för arbetstagare. I utlänningslagens 79 och 80 § fastställs för vilka arbeten och uppgifter uppehållstillstånd för arbetstagare inte krävs.

Även om Finland inte har ratificerat au pair-avtalet har med utgångspunkt i avtalet utvecklats en etablerad förvaltningspraxis som redan under den tidigare utlänningslagens giltighetstid tillämpats på ansökningar om uppehållstillstånd som gäller au pair-placeringar. Utlänningsverket har sedan den nya utlänningslagen trädde i kraft fäst särskild uppmärksamhet vid att villkoren i au pair-avtalet uppfylls. Det har förekommit fall där en persons au pair-status har missbrukats, exempelvis så att au pairen utfört hushållsarbete eller skött barn på heltid eller rentav haft helt andra ar-

betsuppgifter, eller där au pairen i övrigt behandlats på ett sätt som inte motsvarar au pair-avtalets villkor.

Enligt au pair-avtalet är personer med au pair-status varken arbetstagare eller studerande, utan tillhör en särskild grupp med drag av vardera av dessa.

Därför har också Utlänningsverket uppmanat familjer som sökt en au pair främst för barnavård eller hushållsarbete att ansöka om uppehållstillstånd för arbetstagare. Au pair-avtalet förpliktar myndigheterna i länder som tar emot au pairer att säkerställa att personer med au pair-status ges ett tillräckligt socialt skydd, med beaktande av att dessa unga människor under en längre tid är utan stöd från sina familjer och därför behöver särskilt, enligt mottagarlandets förhållanden anpassat skydd. Den mottagande familjen och au pairen skall göra upp ett skriftligt avtal om villkoren för placeringen. Eftersom ingen officiell instans övervakar att dessa avtalsvillkor följs är au pairers ställning också i Finland mer otrygg än arbetstgares. När man dryftat vilka krav ett au pair-arrangemang skall uppfylla har man strävat efter att också beakta FN:s och Europeiska unionens rekommendationer för bekämpning av människohandel och kvinnohandel. De personer som anländer med au pair-status är ofta unga kvinnor, och utan övervakning eller förhandskontroll riskerar de att falla offer för människohandel. Sedan 1997 tillåter exempelvis den filippinska staten inte personer som beviljats uppehållstillstånd med stöd av au pair-status att på laglig väg lämna landet.

Utlänningsverket har beviljat sökande som kan finska eller svenska uppehållstillstånd på basis av de sökandes au pair-status. Bland de sökande som beviljats uppehållstillstånd finns också personer som behärskar andra språk och av vilkas ansökningar framgått att vistelsen i Finland antingen främjar deras studier i historia, politik, kommunikation eller motsvarande ämnen eller är till nytta för dem för annan yrkeskunskap, i anslutning till vilka kännedom om den finska kulturen tillför ett mervärde. Förutom språkravet förutsätts enligt etablerad förvaltningspraxis i enlighet med au pair-avtalet att personer som kom-

mer till Finland för en au pair-placering skall ha möjlighet att delta i kurser i finska eller svenska språket. Avsikten med dessa krav är att säkerställa det ursprungliga syftet med au pair-systemet, d.v.s. kulturutbyte, samt i mån av möjlighet att se till att au pairen inte sköter barn eller utför hushållsarbete i familjen på heltid. Arbetstimmar och fritid skall ordnas så att au pairen har möjlighet att delta i kurser och att han eller hon har tillräckligt fritid över också för studier.

Enligt 29 § i inkomstskattelagen är skattepliktig inkomst den skattskyldiges inkomster i pengar eller pengars värde. Personer som under skatteåret har varit bosatta i Finland är skattskyldiga i Finland för inkomst som har förvärvats här och annorstädes. En person anses vara bosatt i Finland om han har sitt stadigvarande bo och hemvist här eller om han vistas här över sex månader i följd. Personer som under skatteåret inte har varit bosatta i Finland är skattskyldiga i Finland endast för inkomst som förvärvats här, och sådana personer omfattas av källskatt. Vidare skall de skatteavtal som Finland ingått och vilka i vissa situationer begränsar Finlands beskattningsrätt beaktas.

Skattesystemet i Finland grundar sig på en bred skattebas, och utgångspunkten är att alla slag av inkomster, också ersättningar och förmåner till personer som arbetar som au pair, är skattepliktiga. Till följd av den nedre gränsen i inkomstskatteskalan och de avdrag som görs på tjänstens vägnar i kommunalbeskattningen faller dock de personer som har de allra lägsta inkomsterna utanför beskattningen.

I praktiken är au pareernas inkomster i allmänhet så låga att skattebeloppet blir mycket lågt. Till denna del finns det alltså inga skäl att försvaga den breda skattebas som hör till det finska skattesystemets grundpelare. Avgifter som de som har de allra lägsta inkomsterna skall betala är i huvudsak lagstadgade socialförsäkringsavgifter, till vilka bl.a. hör socialskyddsavgifter, arbetslöshetsförsäkringspremier och arbetspensionsavgifter. Ur socialpolitisk synvinkel hör rätten till ett heltäckande socialskydd till de mest centrala grundläggande rättigheter som tryggas i grundlagen. För att socialskyddet skall kunna

upprätthållas måste kostnaderna för det finansieras genom socialförsäkringsavgifter som tas ut hos arbetsgivare och arbetstagare.

I fråga om arbetsgivarens socialskyddsavgift och den försäkrades sjukförsäkringspremie har lagstiftningen ändrats från och med den 1 januari 2005. Från och med ingången av innevarande år betalas ingendera av dessa avgifter i Finland när en studerande eller praktikant vistas i Finland i mindre än fyra månader. Om en utlänning som arbetar som au pair eller som praktikant har en arbetsinkomst på mindre än 930 euro i månaden behöver dessa avgifter inte betalas när personen vistas i Finland i högst två år.

När det gäller skattesystemet har man den senaste tiden genomfört revideringar som kan anses främja och underlätta skötseln av också de

skyldigheter som gäller au pair-arbete. Den skattskyldige kan göra hushållsavdrag vid beskattningen när han eller hon anställt en annan person för att utföra hushållsarbete i sitt hem. Vidare kommer det att bli betydligt lättare att sköta arbetsgivarskyldigheterna när detta i framtiden kan göras via palkka.fi-webbtjänsten, som upprätthålls av Skatteförvaltningen. Systemet gör det möjligt för arbetsgivaren att fullfölja sina samtliga arbetsgivarskyldigheter via en enda webbtjänst. Webbtjänsten vägleder arbetsgivaren så att varje avgift betalas till rätt mottagare och till rätt belopp och framställer deklARATIONERNA utgående från de uppgifter arbetsgivaren registrerat. Tjänsten är avgiftsfri för användaren, och tas i bruk i början av år 2006.

Helsingfors den 29 december 2005

Finansminister Eero Heinäluoma